

Přehlížení chudoby a životního prostředí

Nová vláda, která vzešla z voleb v roce 2009, zatím neudělala nic pro chudé a další občany, kterých se dotkla finanční krize. Na trhu práce ani ve věcech sociální politiky není vidět žádný nový směr a ožebračování velké části společnosti pokračuje. Kromě toho nehrají v reakci vlády na hospodářskou krizi žádnou významnější úlohu ani environmentální otázky. Podle Světového fondu na ochranu přírody (WWF) mělo jen 6 z 32 pobídkových opatření pozitivní dopad na životní prostředí, a pouze 13 % z nich je možné považovat za udržitelné.

Social Watch Německo
Uwe Kerkow

Přestože vláda investovala do bankovního a průmyslového sektoru 480 miliard eur v podpůrných opatřeních a dalších 107 miliard eur v rámci stimulačních balíčků, finanční krize se na německé ekonomice viditelně podepsala. Je pravda, že o práci přišlo méně lidí, než se původně předpokládalo, ale ti, kdo v zaměstnání zůstali, se musí smířit s nižšími příjmy. V roce 2009 se poprvé ve více než šedesátileté historii Spolkové republiky zaměstnanci dočkali 0,4 % snížení reálných hrubých mezd a platů (přibližně 100 eur).¹ Tento pokles v příjmu na hlavu způsobilo především rozšíření práce na částečný úvazek a snížení přesčasů. Pošizen byl zejména sektor výroby, kde příjem na hlavu poklesl o 3,6 % (ačkoli v přepočtu na hodinovou mzdu šlo o navýšení o 4,4 %).

Další zhoršení sociálních podmínek

Asi 6,5 milionu lidí – více než jeden z pěti zaměstnanců – podle zprávy Institutu pro zaměstnanost a kvalifikaci při Univerzitě Duisburg-Essen pracuje za hodinovou mzdu, která je nižší než minimální mzda.² Zároveň výrazně stoupl podíl zaměstnanců s odbornou kvalifikací, kteří jsou nuceni pracovat v sektoru s nízkou mzdou. Pracovníci bez formální kvalifikace dnes představují jen asi 20 % zaměstnanců tohoto sektoru.

Zhoršující se podmínky se dotýkají všech znevýhodněných skupin společnosti: v polovině roku 2009 počet příjemců potravinové pomoci v programu Tafel poprvé překročil jeden milion obyvatel.³ Charitativní program Tafel funguje ve většině německých měst, přijímá potraviny, které darují výrobci a prodejci z komerčního sektoru, a s pomocí asi 40 000 dobrovolníků poskytuje základní potraviny lidem, kteří nejsou schopni si je zajistit vlastními prostředky. Předseda Spolkového sdružení Tafel, Gerd Häuser, požadoval, aby vláda jmenovala komisaře pro boj s chudobou, „vybaveného pra-

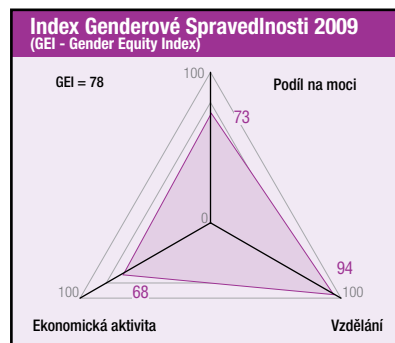

vomocemi dost silnými na to, aby koordinoval činnost čtyř spolkových ministerstev⁴, která usilují o snížení chudoby, a účinkoval jako styčný důstojník pro soukromé společnosti, jako je například iniciativa Tafel nebo charitativní spolky.⁵

Zájem o životní prostředí je pouze teoretický

Otázky životního prostředí hrály ve vládní odpovědi na finanční krizi jen nevýznamnou roli. Většina stimulačních opatření byla jednoznačně zaměřena na expanzi soukromé dopravy. Diskutabilní je zejména institut „šrotového“, který spočíval v jednorázové státní dávce ve výši 2.500 eur pro každého majitele staršího vozu, který jej nechal sešrotovat a koupil si nový. Německý motoristický svaz (Verkehrsclub Deutschland, VCD) tuto koncepci kritizoval a namítal, že by se pro ochranu životního prostředí dalo udělat mnohem více, kdyby dávka byla vázána na environmentální kritéria, nebo kdyby se celá částka investovala do rozvoje alternativních dopravních prostředků. Podle názoru VCD by navíc rozvoj veřejné dopravy a dodatečná montáž ekologických technologií měly větší efekt na vytváření nových pracovních míst a zlepšování celkové ekologické situace.⁶

Z celkové analýzy environmentálních dopadů ekonomických stimulačních balíčků, kterou vytvořil Světový fond na ochranu přírody, vyplývá, že jen 6 z 32 pobídkových opatření mělo pozitivní dopad na životní prostředí, a pokud jde o finanční náklady, pouze 13 % z nich je možné považovat za udržitelné.

Jedinou pobídkou, která měla podle zprávy přímý vliv na životní prostředí, jsou investice do energetických úspor v oblasti bydlení. To, co naopak úplně scházelo, byl „inovativní přístup k omezení dopravy a podpora energeticky úsporných produktů a výrobních procesů“. Přibližně 8 % stimulačních opatření životnímu prostředí ve skutečnosti uškodilo, a pokud šlo o alokaci finančních zdrojů, environmentální kritéria nehrála téměř žádnou roli.⁷

Matoucí a rozporuplná rozvojová politika

Je pravděpodobné, že Německo ani zdaleka nesplní předeběžný cíl pro zvyšování oficiální rozvojové pomoci (ODA) na 0,51 % hrubého národního důchodu do roku 2010. Na konci roku 2009 k tomu nový spolkový ministr pro rozvoj Dirk Niebel v jednom rozhovoru řekl: „Plán Evropské unie postupovat krok za krokem je projevem vůle, nikoli závazkem podle mezinárodního práva. S výchozí pozicí 0,38 % neexistoval způsob, jak bychom mohli za jediný rok dosáhnout ODA v poměru 0,51 %.“⁸ Německé příspěvky na rozvojovou pomoc v roce 2009 dosahovaly výše 11,982 miliardy dolarů oproti 13,981 miliardy dolarů v roce 2008. Tento propad o téměř 2 miliardy dolarů způsobil především konec rozpočtových odpisů opuštěných dluhů a odpovídá poklesu poměru ODA/GNI z 0,38 % na 0,35 %.⁹ Spolková kancléřka

1 Spolkový statistický úřad, „Vývoj mezd v průběhu hospodářské krize roku 2009“, tisková zpráva č. 117, 25. března 2010. Ke stažení na: <www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/EN/Navigation/Statistics/VerdiensteArbeitskosten/Bruttoverdienste/Bruttoverdienste.psm1> (31. května 2010).

2 Institut pro zaměstnanost a kvalifikaci, „Zpráva 2009-05“, červenec 2009. Ke stažení na: <www.iaq.uni-due.de/iaq-report/2009/report2009-05.php>.

3 ARD, „Počet příjemců potravinové pomoci vzrostl na jeden milion“, 12. června 2009. Ke stažení na: <www.tagesschau.de/inland/tafel106.html>.

4 Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí; Spolkové ministerstvo rodiny, seniorů, žen a mládeže; Spolkové ministerstvo zdravotnictví a Spolkové ministerstvo financí.

5 ARD, 12. června 2009, *tamtéž*.

6 Podklady VCD. Ke stažení na: <www.vcd.org/konjunkturpaket_ii.html>.

7 Von Sebastian Schmidt, Florian Prange, Kai Schlegelmilch, Jacqueline Cottrell a Anselm Görres, „Jsoú německé stimulační balíčky dlouhodobě udržitelné?“ („Sind die deutschen Konjunkturpakete nachhaltig?“), studie pro WWF (Green Budget Germany, 12. června 2009). Ke stažení na: <www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/pdf_neu/Konjunkturpaket_D_V25_12-06-2009.pdf>.

8 „Stupňový plán EU není mezinárodněprávně závazný“ („EU-Stufenplan ist keine völkerrechtliche Verpflichtung“), Domradio online, 18. listopadu 2009. Ke stažení na: <www.domradio.de/aktuell/artikel_58664.html>.

9 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), „Rozvojová pomoc v roce 2009 vzrostla a většina darců splní

Angela Merkelová však prohlásila: „Zavázali jsme se a i nadále jsme odhodláni splnit Rozvojové cíle tisíciletí pro Afriku. Usilujeme o splnění cíle věnovat do roku 2015 0,7 % našeho hrubého národního důchodu na rozvojovou pomoc. To je mimo jiné i morální zodpovědnost.“¹⁰

Aby Německo tohoto cíle dosáhlo, musela by se ODA každoročně, počínaje tímto rokem, zvýšit o zhruba 2 miliardy eur. V roce 2010 však rozpočet Spolkového ministerstva pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (BMZ), které vyplácí přibližně 54 % německé rozvojové pomoci, stoupl jen o 256 milionů eur na 6,07 miliard eur.¹¹ Celkově německá ODA dosáhne v roce 2010 přibližně 0,4 % hrubého národního důchodu.¹²

Co však německé rozvojové spolupráci v současnosti obzvlášť schází, to jsou ambice bránit klimatickým změnám. Ještě před kodaňskou Konferencí OSN o klimatických změnách přislíbilo Německo 420 milionů eur na mezinárodní ochranu klimatu.¹³ Na počátku března 2010 však vyšlo najevo, že jen jedna šestina této částky – 70 milionů eur – jsou opravdu „nové peníze“.¹⁴

Jedním z aspektů, které stále silněji ovlivňují rozvojovou politiku, je civilně-vojenská spolupráce. Zejména v Afghánistánu, kde německá armáda, Bundeswehr, tvoří část intervenčních sil, panuje velká snaha propojit vojenské strategie s rozvojovou pomocí. Charitativní organizace Welthungerhilfe popisuje situaci následovně:

Propojení vojenského a rekonstrukčního mandátu způsobilo vážné problémy. Vzhledem k tomu, že se rozvojová pomoc, kterou poskytují provinční rekonstrukční týmy, stala součástí vojenské strategie, opoziční síly v současnosti napadají i rozvojové pracovníky – ačkoli jsou politicky neutrální a řídi se pouze principy poskytování humanitární pomoci.¹⁵

Německo upírá postiženým dětem právo na účast ve většinovém školství

Vernor Muñoz, zvláštní zpravodaj OSN pro právo na vzdělání, navštívil Německo na počátku roku 2010 a opětovně vyjádřil kritiku vůči vzdělávacímu systému, který podle něj nenabízí ve většinovém školství dostatek míst pro děti s postiženími jako Downův syndrom. Ačkoli je inkluzivní školství jedním z požadavků Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, kterou Německo v roce 2007 ratifikovalo, asi 400 000 postižených dětí (85 %) navštěvuje zvláštní školy.^A

Muñoz už v roce 2007 ve své zprávě pro Radu pro lidská práva vyjádřil přesvědčení, že „proces klasifikace, který se odehrává na nižším sekundárním stupni (...) nehodnotí studenty adekvátním způsobem a místo toho, aby působil inkluzivně, je exkluzivní; během své návštěvy si totiž měl příležitost ověřit, že například děti z chudých rodin a děti migrantů – ale i postižené děti – jsou klasifikačním systémem negativně ovlivňovány.“^B

Reakce vlády na tuto zprávu se skládá jen z několika odstavců, ve kterých se nevyjadřuje k podstatě kritiky: „Povinná školní docházka se týká [postižených dětí] stejně jako dětí a mladých lidí bez postižení. (...) Žáci s postižením jsou vyučováni buď ve většinových školách společně s nepostiženými žáky, anebo ve speciálních školách (Sonderschulen) a školách pro děti se zvláštními potřebami (Förderschulen).“^C Ve skutečnosti se však problémem zabývá intenzivněji, než by se z výše uvedeného citátu mohlo zdát. V roce 2008 byl německý Institut pro lidská práva pověřen monitorováním implementace Úmluvy.^D Prostředky pro tento průzkum poskytuje Spolkové ministerstvo práce a sociálních věcí a roční rozpočet na monitoring činí v současnosti 430 000 eur. ■

Rapporteur on the right to education, Vernor Muñoz. Addendum: Mission to Germany, 13–21 February 2006”, A/HRC/4/29/Add.3.

A Christian Füller, „Lidská práva ne na měsíci“

(„Menschenrechte nicht für den Mond“), taz.de, 9. července 2009. Ke stažení na: <www.taz.de/1/zukunft/wissen/artikel/1/menschenrechte-nicht-fuer-den-mond>.

B Human Rights Council, „Zpráva zvláštního zpravodaje pro právo na vzdělání, Vernor Muñoz. Dodatek: Cesta do Německa, 13. – 21. února 2006“ (”Report of the Special

C Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum, „Zpráva zvláštního zpravodaje OSN pro právo na vzdělání“ (”Bericht des UN-Sonderberichterstatters für das Recht auf Bildung“). Ke stažení na: <www.bmbf.de/de/7763.php>.

D Viz <www.institut-fuer-menschenrechte.de/de/monitoring-stelle.html>.

své závazky pro rok 2010“ (”Development Aid Rose in 2009 and Most Donors Will Meet 2010 Aid Targets”), tisková zpráva, 14. dubna 2010. Ke stažení na: <www.oecd.org/document/11/0,3343,en_2649_34487_44981579_1_1_1_1,00.html>.

10 Spolková vláda, „Vyjádření spolkové kancléřky Merkelové v doslovném znění“ (”Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Merkel im Wortlaut”), rozhodnutí vlády, 10. listopadu 2009. Ke stažení na: <www.bundesregierung.de/Content/DE/Regierungserklaerung/2009/2009-11-10-merkel-neue-Regierung.html>.

11 BMZ, „Německé Ministerstvo pro rozvoj přes nepříznivé prostředí bere závazky Německa vážně“ (”In Spite of Difficult Environment, Germany’s Development Ministry Takes Germany’s Commitments Seriously”), tisková zpráva, 19. března 2010. Ke stažení na: <www.bmz.de/en/press/pm/2010/march/pm_20100319_45.html>.

12 Evropská unie, „Kde EU stojí v otázce financování rozvoje a kam by měla směřovat?“ (”Where is the EU in Terms of Financing for Development and Where Should the EU Go?”), tisková zpráva, 21. dubna 2010. Ke stažení na: <www.ec.europa.eu/development/center/files/europa_only/twelvelve_points_MDG_en.pdf>.

13 Focus online, „Německo je připraveno zaplatit 420 milionů na ochranu klimatu“ (”Deutschland zur Zahlung von 420 Millionen für Klimaschutz bereit”), 11. prosince 2009. Ke stažení na: <www.focus.de/politik/weitere-meldungen/klimagipfel-deutschland-zur-zahlung-von-420-millionen-fuer-klimaschutz-bereit_aid_462180.html>.

14 Spiegel online, „Vláda skrblí při platbách chudým zemím na ochranu klimatu“ (”Regierung Knausert bei Klimaschutz-Zahlungen an Arme Länder”), 5. března 2010. Ke stažení na: <www.spiegel.de/wissenschaft/natur/0,1518,681989,00.html>. Viz také: <www.wir-klimaretter.de/nachrichtensep/politik-nachrichten/5463-neuer-haushalt-neues-glueck>.

15 Welthungerhilfe, „Rozvojová pomoc pro Afghánistán: Bezpečnostní situace nebyla nikdy tak výbušná jako dnes“ (”Entwicklungshelfer in Afghanistan: Nie war die Sicherheitslage

Celková podpora Spolkového ministerstva pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro Afghánistán v roce 2010 dosahovala hodnoty 144 milionů eur,¹⁶ čímž se Afghánistán stal největším příjemcem německé rozvojové pomoci.¹⁷ Niebel však na Londýnské konferenci o Afghánistánu na počátku roku 2010 oznámil, že příspěvek bude navýšen až na 250 milionů eur ročně. „K tomuto účelu použijeme pro období do roku 2013 miliardu eur,“ stojí v tiskové zprávě ministerstva.¹⁸ Pro srovnání: Civilní mírová služba (kterou Německo v roce 1999 založilo jako nový nástroj mírového působení a prevence krizí) dostala v roce 2009 i 2010 na své aktivity 30 milionů eur ročně.¹⁹

so explosiv wie jetzt“). Ke stažení na: <www.welthungerhilfe.de/afghanistan-sicherheit-entwicklungshelfer.html> (12. dubna 2010).

16 BMZ, „Dodatečné prostředky na stabilizační opatření v Afghánistánu a pro podporu státní správy v Pákistánu“ (”Additional Funds for Stabilisation Measures in Afghanistan and for Fostering Good Governance in Pakistan”), tisková zpráva, 24. listopadu 2009. Ke stažení na: <www.bmz.de/en/press/pm/2009/november/pm_20091124_103.html>.

17 Terres des Hommes a Welthungerhilfe, „Kurs na Kodaň“, *Pravda o rozvojové pomoci* (”Kurs auf Kopenhagen,” *Die Wirklichkeit der Entwicklungshelfer*), 17 (2009), 57. Ke stažení na: <www.tdh.de/content/themen/weitere/entwicklungspolitik/shadow-dac/index.htm>.

18 BMZ, „Plánované posílení civilní rekonstrukce v Afghánistánu“ (”Civilian Reconstruction in Afghanistan to Be Strengthened”), tisková zpráva, 28. ledna 2010. Ke stažení na: <www.bmz.de/en/press/pm/2010/january/pm_20100128_15.html>.

19 Tamtéž, 55.

Pohyb vpřed

Vláda musí klást větší důraz na hospodářská stimulační opatření, která jsou udržitelná a která se zaměřují na rostoucí počet lidí žijících v chudobě. Zajistit, aby lidé mohli uspokojovat své každodenní potřeby, je úloha, která podle Social Watch představuje ve vyspělých ekonomikách jednu ze základních funkcí státu.

Pokud se týká rozvojové spolupráce, musí Německo dostát svým závazkům v ODA a věnovat více prostředků na ochranu klimatu. V případě Afghánistánu požaduje organizace Welthungerhilfe striktní separaci mandátů s tím, aby se Bundeswehr staral o bezpečnost a rozvojoví poradci o rozvoj. S ohledem na finanční rozsah podpory, kterou Německo této zemi poskytuje, získává tento požadavek na závaznosti. ■